

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Кримінальне провадження в умовах воєнного
стану: нормативно-правові, методологічні та
праксеологічні аспекти**

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
30 травня 2022 року**

**ОДЕСА
2022**

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Федорончук І.В.,

аспірант денної форми навчання

кафедри кримінального права та кримінології

Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Одеса

Указом Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року, затвердженого Верховною Радою України 24 лютого 2022 року Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»», в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року (який вчергове було продовжено до 23 серпня 2022 року) [1].

14 квітня 2022 року було внесено істотні зміни та доповнення до КПК України, які набули чинності з 1 травня 2022 року.

Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14 квітня 2022 року № 2201-IX внесено новий блок змін та доповнень до КПК України щодо визначення особливостей кримінального провадження в умовах воєнного стану. Частина цих змін торкається розділу IX-1, назву якого зараз викладено в наступній редакції: «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», в новій редакції викладено ст. 615 КПК України та введено ст. 615-1 [2].

Вказані зміни досить суперечливі та неоднозначно сприйняті юридичною спільнотою.

Зокрема, на практиці адвокати досить часто стикаються зі зловживаннями наданими правами з боку органу досудового розслідування (слідчих) та процесуального керівництва (прокурорів).

Так, п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України передбачено, що у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 186, 187, 189, 190, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152-156-1, 185, 186, 187, 189-191, 201, 255-255-2, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 Кримінального кодексу України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів

кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину, - такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог статті 37 цього Кодексу за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором [3, п. 2 ч. 1 ст. 615].

Тобто, прокурора фактично наділено повноваженнями слідчого судді у випадках об'єктивної неможливості виконання ним своїх повноважень. Проте, жодною нормою закону не надається вичерпний перелік таких випадків.

Відтак, прокурор має право на власний розсуд визначати можливість/неможливість слідчим суддею відправляти правосуддя, перебираючи на себе його повноваження.

У цьому випадку нівелюється функція судового контролю за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, а сторона захисту ставиться у таке становище, коли повинна перевіряти правомірність/неправомірність рішень, дій чи бездіяльності прокурора, звертатись до відповідного суду з запитом щодо можливості/неможливості виконання слідчим суддею повноважень, оскаржувати допущені порушення та відновлювати порушені права та інтереси клієнта, що займає більше додаткового часу адвоката.

Більше того, вказані зміни прямо порушують вимоги частини 1 статті 124 Конституції України, якою передбачено, що делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються [4, ч. 1 ст. 124].

В даному випадку, без офіційних роз'яснень, уточнень або судової практики Верховного суду не можна обійтись, адже, логічно було б, що така «неможливість виконання слідчим суддею своїх повноважень» підтверджувалась або офіційним листом-повідомленням керівництва відповідного суду, або офіційним оголошенням на веб-сайті суду (на веб-порталі «Судова влада України»), яке повинно бути роздруковано та долучено до матеріалів кримінального провадження, та не визначення Верховним Судом іншого суду, який здійснюватиме судочинство на певній території.

Окремо необхідно звернути увагу на ч. 3 ст. 615 КПК України, яка проголошує, що про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених цією статтею, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення [3, ч. 3 ст. 615].

Але, законодавець знову ж таки не вказав та не розтлумачив, коли ця «перша можливість» настає. Наприклад, чи можна назвати «за першої можливості» ситуацію, коли прокурор пішов у відпустку, через деякий час повернувся на роботу і лише після цього вчинив дії щодо повідомлення

прокурора вищого рівня, а також суду, про свої рішення? Або ситуацію, коли прокурор був у довгостроковому відрядженні по інших кримінальних провадженнях, і не мав фізичної можливості вчинити вказані вище дії? Або якщо прокурор захворів та був певний час на лікарняному?

Враховуючи зазначене, діяльність адвоката в умовах воєнного стану значно ускладнилась, адвокатів фактично можна позбавити можливості ефективного виконання своїх обов'язків, від чого може відбутись порушення права особи на захист, що створює ризик визнання отриманих доказів недопустимими, та відшкодування державою збитків в майбутньому особі, права та інтереси якої було порушено.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 27.05.2022).

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14.04.2022 року № 2201-IX // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (дата звернення: 27.05.2022).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 27.05.2022).

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.05.2022).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Хабло О. Ю.

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Відповідно до положень ст. 29 Конституції України ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У